

18.3.2026

Suomen kuuden suurimman kaupungin – Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku – lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöstä VNS 5/2025 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt kuudelta suurimmalta kaupungilta kirjallista lausuntoa liittyen valtioneuvoston selontekoon. Kaupungit kiittävät tästä mahdollisuudesta. Selonteon valmistelu on ollut vuorovaikutteista ja valmistelussa on kuultu myös kaupunkeja.

Vastuu aluekehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Kuutoskaupungit ovat Suomen elinvoiman, osaamisen ja talouskasvun keskeisiä vetureita, ja niiden rooli aluekehittämistä ohjaavassa järjestelmässä on kriittistä niin kansalliselle kilpailukyvyille kuin EU-rahoituksen vaikuttavalle hyödyntämiselle.

Valtioneuvoston selonteko aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöstä tarjoaa hyvän kokonaiskuvan aluekehittämisjärjestelmän toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Selonteko rakentaa siten tärkeää pohjaa ohjelmakauden 2028–2034 valmistelulle ja vuonna 2028 voimaan tulevan aluekehittämislainsäädännön kehittämiselle. Selonteko on laadittu huolella, mutta siinä ei kuitenkaan arvioida vielä sitä, miten komission ehdotus tulevan ohjelmakauden rakenteeksi tulee vaikuttamaan kansalliseen sääntelyyn ja hallintoon.

Kuutoskaupungit painottavat lausunnossaan *jatkovalmistelussa* edistettäviä asioita ja ratkaisuja:

- **Sopimuksellisuutta ja kumppanuutta valtion ja kaupunkien kanssa tulee edelleen vahvistaa**
- **Kaupunkien kasvava EU-rooli on huomioitava aluekehittämisessä**
- **Suunnittelujärjestelmän pitkäjänteisyys ja vuorovaikutteisuus on varmistettava**
- **Kaupunkien osallistuminen uudistusten ja lainsäädännön valmisteluun on välttämätöntä**
- **Aluekehittämisen lainsäädännön ja rahoituksen on oltava joustavaa ja hakijoille helppoa**

Sopimuksellisuutta ja kumppanuutta valtion ja kaupunkien kanssa tulee edelleen vahvistaa (Huomioita toimeenpanolakiin, 30 §)

Kuten selonteko toteaa, Suomessa tapahtuu eriytymistä sekä alueiden välillä että niiden sisällä. Kaupungistuminen tulee jatkumaan: arvioiden mukaan vuoteen 2045 mennessä jopa 80 prosenttia Suomen väestöstä asuu kaupunkialueilla ja 90 prosenttia taajamissa. Aluepolitiikan keinovalikon onkin huomioitava eriytyvät tarpeet ja kaupungit keskeisinä aluepolitiikan toimijoina. Vaikuttavuuden kannalta on keskeistä, että kaupungit eivät ole vain toteuttajan roolissa, vaan vuoropuhelun valtion kanssa tulee olla systemaattista ja alue- ja kaupunkikehittämisessä on huomioitava nykyistä paremmin kasvavien kaupunkien tarpeet.

Sopimuksellisten yhteistyömallien – kuten innovaatioekosysteemisopimukset, MAL-sopimukset ja suurten kaupunkien allianssimalli – kautta on kehitetty kaupunkiseutuja pitkäjänteisesti ja tehostettu monitasoista yhteistyötä valtion, alueiden ja kaupunkien välillä. Sopimuksellisuutta tulee vahvistaa, kehittää edelleen ja vakiinnuttaa osaksi kansallista ja EU:n aluekehittämisprosessia myös seuraavalla EU:n ohjelmakaudella. Selonteossa mainitaan, että ekosysteemisopimusten väliarvioinnin mukaan kokemukset sopimuksista ovat suurelta osin myönteiset, ja että ne ovat tuottaneet huomattavaa lisäarvoa TKI-toiminnan suuntaamiseen sekä yritysten, korkeakoulujen ja kaupungin välisen yhteistyön syventämiseen.

Kaupunkien kasvava EU-rooli huomioitava aluekehittämisessä (Huomioita toimeenpanolakiin, 29 §)

EU-politiikka vaikuttaa suoraan kaupunkien toimintaan. Kaupungit toteuttavat EU:n tavoitteita ja ne ovat keskeisiä investointiympäristöjä ja laajojen innovaatioekosysteemien alustoja. Kaupunkien kasvava EU-rooli tulisi huomioida edellyttämällä, että jäsenmaat sisällyttävät ohjelmakauden 2028–2034 kansallisiin ja alueellisiin kumppanuussuunnitelmiinsa (NRP) pakollisen kaupunkiluvun, joka valmistellaan tiiviissä yhteistyössä kaupunkien kanssa. Suomessa tämä voitaisiin toteuttaa valtion ja kaupunkien EU-kumppanuussopimuksilla, joilla ohjataan rahoitusta joustavasti vaikuttaviin hankkeisiin ja vältetään pirstaleiset hakukierrokset. Tämä edesauttaisi myös sen selonteossa esiin tuodun haasteen ratkaisua, jonka mukaan tulevilla lainsäädäntöuudistuksissa erityistä huomiota on edelleen kiinnitettävä vaikuttavuuden lisäämiseen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen. Valtion ja kaupunkien kumppanuussopimuksissa pitäisi huomioida mahdollisuus hyödyntää aluekehitysrahaston lisäksi myös muita rahoitusvälineitä kuten Horisontti Eurooppaa ja kilpailukykyrahastoa.

Nykykauteen verrattava riittävä kaupunkikehittämisen instrumentti (nykyisin Euroopan aluekehitysrahastosta 8 % korvamerkintä) on turvattava jatkossakin. Selonteossa tuodaan esille, että alueiden sisäiset kehityserot ovat kasvamassa. Myös tämä korostaa kaupunkikehittämisen rahoitusinstrumentin tärkeyttä. EU:n aluekehittämisen resurssien väheneminen tulevilla ohjelmakaudella korostaa tarvetta myös kansalliselle aluekehittämisrahoitukselle, jolla voidaan vahvistaa hakijoiden ja hankkeiden kykyä hyödyntää EU-rahoitusta menestyksekkäästi ja

tuloksellisesti. Kaupunkien kasvanut rooli elinvoimaisuuden ja työllisyyden edistämisessä vaatii myös riittävää aluekehittämisen rahoitusta.

Suunnittelujärjestelmän pitkäjänteisyys ja vuorovaikutteisuus varmistettava

(Huomioita toimenpanolakiin, 2§, 24§ ja 27§)

Aluekehittämisessä tulee lisätä synergian ja yhtenäisyyden tavoittelua kansallisen ja EU-tason prosessien välillä. Kuutoskaupungit yhtyvät selonteon arvioon siitä, että aluekehittämispäätöksen aikajänne aiheuttaa epäjatkuvuutta ja heikentää aluekehittämispäätöksen vaikuttavuutta. Laadinta yli hallituskausien vahvistaisi pitkäjänteisyyttä, kuten ekosysteemisopimusten ja MAL-sopimusten mallissa. Aluekehittämiskeskusteluja tulee myös kehittää edelleen tavoitteellisemmaksi ja vakiinnuttaa pysyväksi toimintatavaksi, jossa myös keskustaupungit ovat vahvasti mukana. Tämä edistäisi myös valtion, kaupunkien ja maakunnan liittojen yhteistyötä. Tätä varten tarvitaan myös alueellinen valmisteluverkosto kaupungeista ja muista keskeisistä toimijoista, jotta keskusteluissa voidaan käsitellä konkreettisia kehittämiskysymyksiä.

Laissa kuvatut aluekehittämisen tavoitteet ovat pääosin toimivia, kuten selonteossa todetaan. On myös hyvä, että selonteossa todetaan, että lainsäädäntöä kehitettäessä alueiden kehittämisen tavoitteissa tulee huomioida paremmin myös esimerkiksi ympäristö- ja ilmastonäkökulmat sekä segregatio, joita suuret kaupungit pitävät tärkeinä. Alueiden välisten ja sisäisten kehityserojen vähentäminen on myös luonteva tavoite aluekehittämiselle. Selonteossa tuodaan esille, että alueiden sisäiset erot ovat kasvamaan päin. Vaikka suuret kaupungit ovat merkityksellisiä kasvun kannalta, keskittyy kaupunkiseuduille haasteita ja merkittäviä kehityseroja, joiden ratkomiseen tarvitaan alue- ja rakennepoliittisia resursseja.

Alueiden elinvoimaisuuden kannalta on tärkeää, että myös yritysten merkitys huomioidaan paremmin. Lakiin kirjattuun aluekehittämisen yleiseen tavoitteeseen (2 §) pitäisikin tehdä seuraava lisäys: ”Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia, yritysten elinvoimaisuutta sekä elinympäristön laatua.”

Kaupunkien osallistuminen uudistusten ja lainsäädännön valmisteluun välttämätöntä

(Huomioita toimenpanolakiin, 15 §)

Kaupunkien tulee olla mukana aluekehittämisen valmistelutyössä ja suoraan edustettuina EU-asioiden kansallisissa valmisteluelimissä. Alueiden uudistamisen neuvottelukunta on tärkeä foorumi, ja siellä tulee olla suurten kaupunkien edustus. Lisäksi suurten kaupunkien/keskustaupunkien on oltava suoraan mukana niissä työryhmissä ja neuvotteluelimissä, joissa valmistellaan kaupunkieihin ja kuntiin vaikuttavia uudistuksia ja lainsäädäntöä.

Aluekehittämisen lainsäädännön ja rahoituksen on oltava joustavaa ja hakijoille helppoa

(Huomioita erityisesti rahoituslakiin)

Lainsäädännön tulee mahdollistaa nopeat reagoinnit ja tarvittaessa resurssien kohdentamisen toimintaympäristön muutoksiin. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että kaupunkikehittämisen resurssointi tulevilla ohjelmakaudella on ennakoitavaa ja että kaupunkeja kuullaan rahoituksen uudelleensuuntaamisesta. Myös ohjelmien joustavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Ekosysteemihankkeista on saatu tässä hyviä kokemuksia: vaikka murrokset ovat olleet suuria ohjelmakauden aikana, on riittävän joustavaksi suunniteltu sopimus ollut relevantti läpi ohjelmakauden.

Tukikäytäntöjen on oltava mahdollisimman selkeitä ja hallinnollisesti kevyitä ja toteuttajalähtöisiä. Yksinkertaistetut kustannusmallit ovat helpottaneet hankkeisiin liittyvää hallinnollista taakkaa. Selonteon arvio siitä, että kustannusmalleja ja myös erilaisia seurattavia indikaattoreita on liikaa, on kuitenkin varsin perusteltu. Kehittämistarpeita on myös ryhmähankkeisiin liittyen, vaikka ryhmähanke sinänsä on tervetullut ja käytetty muoto. Jatkossa osahankkeiden hallinnointia voisi eriyttää enemmän ja näin välttää päätoteuttajan hallinnollisia välivaiheita hakemusten jättämisessä. Samoin EURA-tietojärjestelmä tuottaisi enemmän lisäarvoa, jos hanke olisi kokonaisnäkyvien kautta hahmotettavissa aitona kokonaisuutena.

Jatkovalmistelussa on huolehdittava, että myös käsittelyaikoja seurataan. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää ennakoivaan, oikea-aikaiseen ohjeistukseen ja viestintään sekä sen varmistamiseen, että välittävien toimielinten tukikelpoisuustulkinnat ovat yhdenmukaisia ja hakijoiden kohtelu on näin ollen yhdenvertaista koko maassa.